

39
Г-85

Б. ГРІНЧЕНКО

КАВУНИ

ОПОВІДАННЯ

КНИГОСПІЛКА

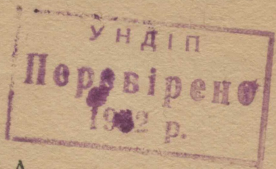
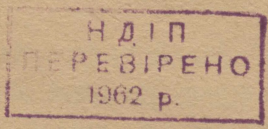
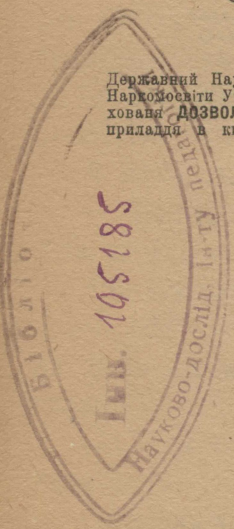
Б. ГРІНЧЕНКО

Д-3у
Г-85

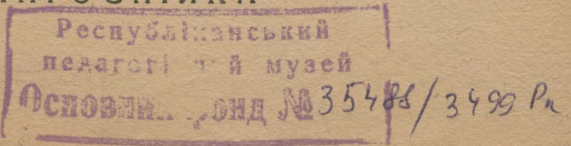
КАВУНИ

ОПОВІДАННЯ

Державний Науково-Методологічний Комітет
Наркомосвіти УСРР по секції соціального ви-
ховання **ДОЗВОЛИВ** до вжитку, як допомічне
приладдя в книгозбірнях установ соцвиху

КНИГОСПІЛКА

[89179 - 93 - 32]

Укрголовліт 2039. Харків.

Зам. Ч. 1413, Т. 10.000

Літ.-друкарня

„КНИГОСПІЛКИ“

Харків, Нетеч.

наб., 14

1927

КАВУНИ

I

Те, про що кажу, робилося в невеликій убогій хатці. Там сиділа мати-вдова та її син Санько, хлопець років семи. Санько сидів на лаві й скиглив:

— Ну, мамо, ну дайте чого добренького попоїсти! Дайте! Хочу!

А мати казала:

— Та де-ж я тобі візьму, і чого-ж я тобі дам? Он хліб є.

Але Санькові хліба не хотілося.

— Що хліб! Хіба його вгризеш? У мене аж зуби після його болять, бо давній. Якби сальця!

— А як і того давнього не буде?—спитала мати.

Санькові це не сподобалось.

— Не буде? Ви все кажете так, що не буде. А що-ж мені робити, коли я сала хочу?

Малий Санько надув губи і сердито одвернув обличчя від матери в куток. Там павук снував туди й сюди свої мудрі мережки. Санько забув на хвилину про сальце, зацікавивсь і став глядіти на павука. Та він глядів недовго. Їсти таки хотілось, і Санько почав свою пісеньку знову:

— І таки хочу сальця!.. А ви все не даєте! Он Грицькові дає мати що-разу та ще й такий великий шматок.

— Та то-ж багаті люди, синку.

— Хіба що, як багаті? Ви все не даєте.

Мати рада була-б сина задовольнити та не мала чим. Їй надокучило те скигління і вона промовила сердито:

— Кажу тобі, що нема! Хочеш їсти, бери що є та й їж, а не вередуй і не скигли мені.

Санько змовк. Похнюпивсь, узяв зі столу сухий краєць хліба і разів зо два вкусив його своїми білими зубами. Та неїлося. Положив шматок знову на стіл і вийшов з хати.

Трохи постояв біля порогу, подумав... Куди-б його піти?..

А! надумав! Вибіг з сіней, перебіг двір, перестрибнув у город, а з свого городу—у Стецьків. Стецько—це був його товариш. З городу—у Стецьків двір. Сіни в хаті були відчинені,—Санько увійшов туди. З хати озвалася тітка Мотря, Стецькова мати:

— Хто там?

— Це я.

— Та хто-ж?

— Нехай Стецько вийде.

— Нащо?

Але Стецько з хати пізнав Саньків голос і зараз вискочив сам. Мати була гримнула на його.

— Та куди-ж ти біжиш? Стривай!

Але це було даремно, бо Стецько з Саньком уже поспішилися втекти з двору.

Там, на Стецьковому городі, самотньо, поміж огірковим огудинням та картопляними кущами, стояла стара груша. Під тією грушею посідали хлопці і почали розмовляти. Білявий Санько казав чорнявому Стецькові:

— Знаєш що? Ходім на баштан до діда Кучми.

— А чого?

Санько тільки крутнув головою:

— От який чудний—чого! Кавунів рвати.

Стецько замислився. Кавуни—то така добра штука, а він їх ще й не куштував цього літа. Але-ж баштан береже старий дід Кучма. Сердитий дід! Як піймає, то й шапки познімає. А Стецькові батько купив недавнечко новий картуз. Що як зніме?

Санько почав умовляти.

— Ну, чого думаєш? Та ми так проліземо, що Кучма й не зчується. А кавуняччя в його яке! Так черева проти сонця й повивертало! Ми собі вирвемо такого великого, що ну! Як жар буде червоний.

Великий кавун, як жар червоний, дуже ласа штука. Стецько підскочив з землі і промовив:

— Ну, то як-же? Зараз?

Санько й не думав ждати. Мати сала не дали, то хоч кавуном поласувати.

— А звісно—зараз. Ходім!

І товариші побігли.

II

Баштан був чималий і гарний, а старий дід Кучма, одставний салдат, умів пильно доглядати хазяйського добра. Але Санько його не лякався, то й Стецько забув про ляк.

Хлопці вже вилізли з маленького гайка, що під ним був баштан. Поки лежали під кущами і виглядали, чи не видно де Кучми.

— Він тепер спить мабуть,— догадувався Санько,— пообідав та й спить. Нищечком та стиха поліземо рачки до кавунів, а тоді котом, котом їх,— та й повикочуємо сюди.

Стецько був не такий сміливий, як Санько, тим думав инакше.

— А як не спить, а де в бур'яні причаївся та й дивиться на нас? Скоро ми на баштан, а він до нас.

А Санько впевняв:

— Та й чудний-же ти! Ну чого він тепер буде в бур'яні? Адже тепер опівдня, душно,— усі діди на баштанах по куренях сплять. Ну, лізьмо мерщій! Ти глянь, кавуни які!

Кавуни й справді були гарні, їх білі та рябі черева так і вилискувались проти

сонця. Стецько трохи подумав і став з Саньком навколішки. Тоді обидва, припадаючи до землі, тихо зашурхотіли огудинням. Спершу тяглися довгі й товсті пліті з величезних гарбузів, — вони стягою обходили увесь баштан з країв. За ними починалися кавуни.

— Ну, рви! — зашепотів Стецько, коли Санько перший доліз до їх.

— Стрівай! Це малі—он більші,—одмовив Санько.

І він поліз далі, ведучи перед. Але Стецько вхопив його за ногу.

— Не лізь далі!.. побачуть! Рви тут!

— Не побачуть! лізь!—командував пошепки Санько, випручуючи ногу у товариша з рук.

Але Стецько таки здорово боявсь і казав уже мало не плачучи й голосно:

Я не хочу далі!.. я вернусь...

— Цить! почують, то й справді піймають!—лякав його Санько і знову сміливо поліз наперед. Стецько не знав, що робити. Лізти далі—страшно, але й назад він боявся

вертатися без Санька. Він подумав трохи і поліз далі. Огудиння знову зашелестіло.

— Фю-і-і!.. фю-і!.. фю-і!..—гостро розітнулося над хлопцями в повітрі. Вони відразу ззирнулися. Обидва були білі, як крейда.

— Фю-і-і!.. фю-і! фю-і!.. знову різало повітря якесь гостре свистіння.

Перший Санько догадавсь, що воно є і шепнув, важко віддихуючись:

— Кібець.

Над ними в повітрі справді ширяв хижний кібець, гостро й пронизувато свистючи.

От і кавуни. Санько зірвав що-найбільшого і покотив до Стецька.

— Коти!

Далі другий.

— Буде, Саньку, вже буде!

— Ще цього здорового.

Вирвали ще й здорового і тоді почали котити по баштану назад, плазуючи, як і перш. Кавуни часом плутались в огудинні, але котилися. За кілька хвилин хлопці були вже не на баштані, а в густій траві, що росла коло його.

— Ну, тепер добре! Оце так кав. — почав був пошепки Санько, але остання половина слова увірвалась у його з уст. Обидва хлопці щільно припали до землі і лежали, затаївши духа: недалечко від їх чулася хода та гомін. Товстий старий голос питався стиха:

— Отут, кажеш, бачив?

А другий одмовляв:

— Та ось недалечко від цієї осики.

— Ой лихо! це-ж нас піймають!..—подумав Санько і, штовхнувши Стецька у бік, шепнув:

— Лежи, як мертвий!

А Стецько й справді мов умирав: дух йому перехопило, горло стиснуло, серце затріпалося й змовкло, — наче вмерло; голова палала. Страшне дідове Кучмине обличчя та його салдатські вуси так і уявилися хлопцеві. Йому здавалося, що Кучма вже його хапа. Він скрикнув несамовито, зірвався з місця й побіг.

Дід Кучма з своїм товаришем уже поминули були хлопців, як зненацька почули позад себе крик. Озирались і побачили, що Стецько тікає. Вони кинулись за ним.

Стецько побачив, що вони ось-ось ухоплять його. Кучмини руки вже сягали до його спини. Почував, що гине, і скрикнув з усієї сили:

— Це не я! не я! то він!

— Ге, тут і другий є!— скрикнув Кучма і озирнувся, а за ним його товариш. З цієї мити скористувався Стецько і вскочив у гай. Кучмин товариш погнався за ним, але

зачепився за кущ і впав. Стецько дуже випередив його, перебіг уже гай. Тепер йому не страшно було, він, не так уже поспішаючись, добіг додому.

А тим часом Кучма, кинувши Стецька своєму товаришеві, повернув до Санька. Він йому не дав утекти і зараз-же вхопив його своїми товстими здоровенними руками за волосся, скрикнувши:

— А, ви красти! От я-ж вам дам! Я вас навчу красти!

Санько рванувся з рук.

— Ге, тікати хочеш! Ні, хлопче, не втечеш від мене!—мов загарчав над ним Кучма, і його руки ще болячіше, скубнули хлопця за волосся. Санько заплакав.

— Ба, тепер плаче! А красти вмієш?

І товсті руки без жалю почали скубти його за волосся, за вуха. Хлопець кричав, пручався, але даремно.

— Утік!—сказав, вертаючись, другий чоловік.

— Шкода! Ну, та дарма: цього піймали, то знатимем чий і той,—тоді до батька

підемо. Чуєш ти, бісеня,—чий то хлопець з тобою був?

Санько мовчав.

— Чи ти оглух? Чий то хлопець утік? Відмови не було ніякої. Кучма розсердився.

— Кажи, чиї ви, а то кропиви дам!

Усе тіло в Санька трусилося з недавнього болю та з переляку, на очах стояли сльози, але губи були міцно стиснені.

Скажеш ти?

Санько трохи розтулив губи й промовив одно слово:

— Ні!

Кучма розлютувався:

— Ач, яке забісоване! А ну, Опанасе, бери його!..

Санько глянув на своїх мучителів:

— Дідусю, голубчику, пустіть мене! їй-бо не буду, ніколи не буду! Пустіть—почав благати Санько, обливаючись слізьми.

Але Кучма не зласкавлювався і відмовив:

— Не буду? Ні, перше скажи, чий то хлопець, а тоді вже й просись! А ти чий?

Стецьків батько був сердитий. Як піде Кучма до його, то спише він Стецькові спину батогом. Треба мовчати.

— Ти чий?—допитувався Кучма.

Санько подумав, що й цього не треба казати, бо тоді Кучма піде до матери... Мати не битимуть Санька, дак Кучма лятиме матір. І Санько мовчав.

— Ну й чортеня!—скрикнув Кучма розсердившись!—А дай лозини!

— Дві дужі руки звалили хлопця додолу. Гнучка лозина свиснула і врізалась у тіло. Як попечений метнувся Санько і скрикнув:

— Ой, дідусю, голубчику! пустіть!

— А скажеш, чиї ви?

Санько мовчав. Лозина знову різнула його.

— Скажеш?

Санько мовчав. Ще дві лозини,—як ножем ріже!

— Дідусю, простіть!

— Скажеш?

— Ні...

— А, дак ти так! Бий! Бий дужче!

Лозина почала шмагати. Санько пручався, борсався з нестерпучого болю, але мовчав.

— Скажеш?

Санько нічого не казав, а лозина все шмагала та шмагала.

— Скажеш?

Але Санько не міг уже нічого сказати: він зомлів з болю. А сторожі все шмагали його, аж поки помітили, що він уже не ворухиться.

Тоді Кучмин товариш злякався:

— Ти глянь,—чого він як мертвий?

— Ат... зомлів хіба...—відмовив Кучма байдужно, але й сам він злякався.—Полежить, то прочумається. Ходім, Опанасе!

Але Опанас не йшов.

— Стрівай, я водою на його бризну.

Опанасові жалко стало хлопця. Він ухопив його й поніс до озерця, що було недалечко в гаю. Бачивши це, Кучма пішов собі до куріня.

Опанас положив хлопця на траву і почав бризкати на його водою. Те бризкання

відживило Санька, і він розплющив очі. Опанасові стало чогось ніякого дивиться йому в вічі, він пішов за Кучмою, думаючи:

— Тепер уже і сам устане.

Санько й справді встав, але не скоро, — аж на вечір повернувся додому. Тіло побите боліло нестерпуче.

Він три дні вилежав хворий дома і тільки четвертого вийшов на вулицю...

Того-ж дня він зустрівся з Стецьком.

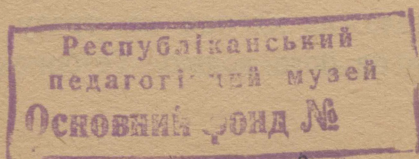
Побачивши його, Стецько нахнюпився.

Санько тільки промовив:

— Ех, ти!

Стецько насупився і побіг додому.

Але трохи згодом хлопці знов поладнали, тільки вже Санько не звірявся так на Стецька, як перш...

35488 / 3499 Рк.

Ціна 4 коп. (Р)

